

De overgave

Boeken van Arthur Japin bij De Arbeiderspers:

Magonische verhalen (1996)
De zwarte met het witte hart (roman, 1997)
De vierde wand (verhalen, 1998)
Magonia (verhalen en filmscenario, 2001)
De droom van de leeuw (roman, 2002)
De vrouwen van Lemnos (choreografisch scenario, 2002)
Een schitterend gebrek (roman, 2003)
Alle verhalen (2005)
De klank van sneeuw (twee novellen, 2006)
De grote wereld (Boekenweekgeschenk, 2006)
De overgave (roman, 2007)
Zoals dat gaat met wonderen. Dagboeken 2000-2007 (2008)
Vaslav (roman, 2010)

Luisterboeken van Arthur Japin bij Uitgeverij Rubinstein:

Een schitterend gebrek (2005)
Vol verlangen – liedjes van Arthur Japin (2006)
De klank van sneeuw (2006)
De grote wereld (2007)
De overgave (2007)
Zoals dat gaat met wonderen – verkorte editie (2008)
De zwarte met het witte hart (2010)
Vaslav (2010)

Bezoek ook de website www.arthurjapin.nl

Arthur Japin
De overgave

Roman



Uitgeverij De Arbeiderspers
Amsterdam · Antwerpen

Eerste druk september 2007
Twintigste druk november 2010

Copyright © 2007 Arthur Japin

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam. *No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from BV Uitgeverij De Arbeiderspers, Herengracht 370-372, 1016 CH Amsterdam.*

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer
Omslagfoto: Archive Holdings Inc./Getty Images

ISBN 978 90 295 7363 4 / NUR 301

www.arbeiderspers.nl
www.arthurjapin.nl

*Voor Benjamin Moser
die mij naar het hart van Quanah reed*



Inhoud

DEEL EEN

De prijs van grond

9

DEEL TWEE

Zaad in de winter

III

DEEL DRIE

Gods adem

24I

Nawoord 355

Stamboom 36I

Tijdbalk 362

Kaart 367



Deel een

De prijs van grond



I

Die ene dag. Mensen vragen altijd alleen maar naar die ene dag. Alsof ik er geen andere heb geleefd. Of ik me die nog herinner, durven ze soms te vragen. Jazeker, ik herinner mij die dag. Ik herinner hem mij zoals andere mensen van mijn leeftijd zich een heel leven herinneren. Geen wonder, ik ben die vierentwintig uur. Alles wat ik nu nog denk en droom en doe, werd daarbinnen bepaald. Wat ik voor die ochtend ben geweest, verloor iedere waarde; wat er na die nacht nog van mij over was, kon nergens anders nog belang aan hechten. Ik heb altijd gezegd dat met die dag alles begonnen is en alles ophield.

En nu, op de valreep, dient zich een vervolg aan.

Had ik gezegd dat ik die kerel niet wil zien, dat ik het verdom oude wonden open te rijten en hem dus niet zal ontvangen, dan was alles gebleven zoals het was. Zoals ik het ken. Zoals ik het begrijp. Maar hij is er al. De oude miss Croney kwam het me vertellen, helemaal over haar toeren. Gisteravond is hij in de stad gearriveerd, net na zonsondergang, en hij heeft vannacht boven The Whistle gelogeerd met twee van zijn vrouwen. Hij draagt een driedelig zwart pak, een gouden horlogeketting en een dasspeld in de vorm van de ster van Texas. Mijnheer wel. Elegante steunt hij op een slanke wandelstok, maar van onder zijn bolhoed hangt zijn haar in lange zwarte vlechten.

'Die mond van hem,' Croney gruwde ervan, 'zo verbe-

ten, de hoeken tot aan de kaken neergetrokken, zoiets grimmigs heb je nooit gezien.'

'Dacht je?' bromde ik.

'En zijn ogen dan, die blik, o God, die vernietigende blik!' Ze sloeg haar handen voor haar gezicht, maar ik geloof niet dat ze zich realiseerde wat ze zei.

Als je haar moet geloven heeft de stad er de hele nacht van gegonsd en heeft niemand een oog dichtgedaan. Vanochtend vroeg heeft zich in de hoofdstraat een groepje verzameld dat met het uur uitdijt, wachtend tot de vreemdeling zich laat zien.

'Dus jij wist dat hij zou komen?' vroeg Croney. Die had zich natuurlijk van de nieuwsgierigen losgescheurd in de hoop dat mijn reactie nog groter vuurwerk zou opleveren, en nu klonk ze beteuterd. 'En dat het om jou is, dat weet je ook?'

'Er komen hier zo veel mensen om mij een keer te zien.'

'Maar hij! Kom nou, ik bedoel... uitgerekend hij!'

Ik had zelf niet kunnen denken dat een dag als deze ooit zou aanbreken, dus waarom zou een ander het begrijpen? Granny Parker ontvangt de aanvoerder van de Comanche! Ze denken dat het een vergissing is. Dat ik krankzinnig ben geworden, of erger: week. Dat de regering erachter zit. Dat de politiek mij tot een gebaar wil dwingen. Niemand dwingt mij nog. Al heel erg lang laat ik mij nergens meer toe dwingen. Ik heb gezegd dat hij kan komen. Ik heb er zelfs om gevraagd. Ik wil hem zien, ja. Ik wil hem in zijn ogen kijken. Kijken of het waar is wat ze zeggen, dat het mijn eigen ogen zijn.

Zo komen dit soort dagen nou eenmaal. Wen d'r maar aan. Ze naderen, onvermijdelijk en onherroepelijk, als de ochtend waarop een kind voor het eerst zijn eigen schaduw ontdekt. Het draait zich om en wil het niet geloven.

Eerst trekt het één been op en dan het andere, het steekt zijn armen in de lucht, springt in de rondte en zet het op een rennen, maar het is te laat. Die lange zwarte lijs volgt hem voortaan overal en laat in dit leven niet meer los.

Laat het verleden rusten, van alle slechte raad moet deze wel de meest nutteloze zijn. En degene die ik het vaakst heb gehoord: 'Wat gebeurd is, is gebeurd, Granny Parker, laat toch!' Niet dat ik niet zou willen, geloof me, maar het heeft geen zin. Iets wordt in gang gezet en het leidt ergens toe. Al dat afscheid dat ik indertijd heb moeten nemen leidt me vandaag naar een ontmoeting. Een daspeld met de ster van Texas! Zo gaat dat dus. Die dag heeft geleid tot deze, meer is het niet. De eerste heb ik overleefd. Hoe zou deze zwaarder kunnen zijn?

'Die ouwe is keihard,' zeggen ze. Ze bedoelen het als compliment. Taai zijn is hier een verdienste. Ze prijzen mij gelukkig, alleen omdat ik er nog ben. Volhouden wekt ontzag. Overleven dwingt respect af. Ze benijden me omdat ik nooit klaag. Als je zo oud bent als ik kun je met twee dingen nog bewondering oogsten: niet zeuren en doorademen. Ondertussen prijzen de mensen vooral zichzelf gelukkig dat ze mij niet zijn; dat hun nog een toekomst wacht en iemand om lief te hebben. Op zondag bidden ze dat het ze bespaard blijft ooit te moeten worden zoals ik. Voor de kerkgangers ben ik als een van die voorstellingen van de hel waarmee katholieken hun tempels behangen om gelovigen godsvrucht aan te jagen. Na de dienst knikken ze me allemaal vriendelijk toe. 'Hoe gaat het vandaag, Granny Parker?' Ik grom iets met mijn lippen stijf open. Ik doe geen moeite om te lachen. Dat heb ik wel geleerd. Als je één keer naar ze lacht willen ze je naar huis rijden, en onderweg proberen

ze het verleden op te rakelen. Dank je feestelijk. Voor het verleden heb ik een ander niet nodig. Ik hou ze liever op afstand. Soms knik ik naar iemand, als het echt niet anders kan, maar meestal speel ik dat ik ze niet goed zie. Nog zo'n zegen van de ouwe dag. Ze lachen om mijn chagrijn. 'Dat heeft haar al die jaren op de been gehouden,' zeggen ze achter mijn rug, half vertederd, half vals, 'die weerbarstigheid! Heb je d'r zien zitten? God, wat was de cactus vandaag weer stekelig!' Zo is het. De scherpste cactus met de dikste huid overleeft de rest omdat geen mens er in de buurt durft te komen. Elke zondag krijg ik zin om hun vraag gewoon eens te beantwoorden. Ze zouden zich geen raad weten als ik zou beginnen te vertellen hoe het vandaag eigenlijk met Granny Parker gaat.

Ik leid een simpel leven. Wat kan ik anders? Onderhand zie ik eruit als Joice Heth, die door het hele land tentoongesteld wordt omdat ze anderhalve eeuw oud is. Maar ik klaag nooit. Niet omdat ik niet zou willen, maar omdat iedereen me vóór is. Zodra mensen mij zien beginnen ze mijn lot te bejammeren. Ze pakken mijn handen en fluisteren aangedaan dat ik toch maar dankbaar mag zijn dat ik nog een leven héb om te leiden. Dankbaarheid betekent voor iedereen iets anders.

Allemaal zijn ze bang voor de dood. Ze weten niet dat er een tijd komt dat die laatste vijand een vriend wordt op wiens komst je nauwelijks kunt wachten. Daar moest ik zondag in de kerk maar eens van getuigen. Het moet toch voor veel mensen een opluchting zijn te horen dat er een dag komt dat je kunt stoppen met hollen; het kan je niet meer schelen: je houdt stil, draait je om en hoeft enkel nog met je armen over elkaar te gaan zitten wachten tot die maaier eindelijk met zijn zeis komt aangesukeld.

Zo heb ik jaren gewacht, levensmoe werd ik ervan,

maar hij is nog altijd niet gekomen. De dood heeft zijn kans gehad en laten lopen. In zijn plaats dient zich nu iemand anders aan en daardoor... Het is ineens alsof... Ik weet het niet. Ineens lijkt sterven mij eerder iets voor anderen. Alsof mijn wachten op de dood voorbij is. Natuurlijk nadert hij. Hij kruipt mijn kant op, net als altijd, maar ik zit niet langer zomaar voor hem klaar. Hij is te laat voor zijn afspraak. Onverwacht doet zich nu iets voor, iets wat ik eigenlijk nog mee wil maken. Gebrek aan nieuwsgierigheid, zeg ik, is doodsoorzaak nummer één. En er is nog iets wat ik wil weten. Ik wil het met mijn eigen ogen zien. Het staat te gebeuren en ik ben niet van plan er vlak daarvoor tussenuit te knijpen. Na decennia van droogte is er tegen ieders verwachting in weer een knop ontsproten aan de stekelpeer. Ik ben gewoon benieuwd te zien of er nog genoeg sap in het ouwe kring zit om hem ook tot bloei te brengen.

Ik merk het aan mijn dromen. De gebruikelijke blijven komen. Daar kun je gif op innemen. Ze herhalen zich volgens het vaste patroon. Maar daartussen, af en toe, is het soms alsof er ergens een deur openwaait. Er valt licht binnen. Alsof iemand ergens achter mijn rug een luik heeft geopend. Ineens werp ik schaduw. Op de muren van mijn dromen heb ik mijn eigen silhouet ontdekt. Ineens zie ik niet alleen meer wat er zich allemaal in mijn eigen hoofd afspeelt, maar de laatste dagen ben ik daar ook zelf in aanwezig. Tussen al die gezichten kom ik dan gewoon even voorbij. Misschien was dat altijd al zo, maar ik had er nooit eerder bij stilgestaan. En als ik zelf in mijn dromen rondloop, zou ik daarin dan ook niet zelf kunnen uitmaken waar ik heen ga? De eerste keer dat ik het binnenvallende licht opmerkte, durfde ik er niet naar te kijken, zo onwennig was het. Bijna ongepast. Alsof het een verraad was aan al die sombere beelden die

mij al zo lang zo trouw bezoeken. Wat ze ook zijn, donker, wreed houvast, ze zijn van mij, en er is altijd moed voor nodig om iets los te laten. Een paar nachten geleden was ik zo ver. Ik heb mij naar het licht gekeerd en ben op de opening toe gestapt. Verder durf ik niet, maar ik kan erdoor naar buiten kijken.

Er is daar leven.

Tegelijkertijd dringen zich overdag af en toe nieuwe herinneringen op. Ze zijn erg ongepast. Zo zie ik de laatste tijd heel duidelijk Old Bet, de olifant van Hackaliah Bailey. De afgezaagde slagstanden, de hoornachtige huid. Tussen de plooiën zit opgedroogde modder. Ik hoor haar trompetteren, zo luid alsof ze in de kamer staat. Er hangt een smaragdgroen kleed over haar rug. Ze tilt haar voorpoot op. Ik heb dat stomme beest maar één keer in mijn leven gezien, toen ik nog klein was en aan de hand van mijn moeder mee mocht naar de stad, maar ik zie die kop scherper dan die van mijn eerste man, naast wie ik vijftien jaar heb gelegen. Het dier doet haar behoefte, zwaarder, zoeter dan paardenvijgen; alsof ik het weer ruik, zo komt alles terug. Maar vraag me hoe John rook, mijn tweede man, John Parker, mijn grote lief, en bij God ik weet het niet; dat enorme lijf van hem, de geur van geluk, ik kan hem niet meer vinden, die zweem van veiligheid waarvoor ik toch alles wel zou willen geven! In plaats daarvan verschijnt Old Bet. Het dier gaat zitten en steekt de voorpoten in de lucht. Bailey knoopt het een groot laken voor alsof het een servet is. Hij beloont het met iets lekkers. Dat bakbeest kijkt me aan. Een meisje met een viool klimt aan haar oren omhoog. Ze stapt op het groene kleed en begint te spelen. De olifant danst. En al die tijd blijft ze mij aankijken. Het onderste ooglid hangt zo droevig, maar de muziek speelt door.

Bijtijds je verstand verliezen, dat is in dit leven het enige recept voor geluk. Misschien is het dan eindelijk zo-

ver en ben ik kinds aan het worden, want telkens als ik aan Old Bet denk is het of ik meer lucht krijg – vraag me niet wat het betekent, het is alsof mijn adem een uit-
hoek van mijn longen bereikt waar hij in geen jaren is geweest. En iedereen maar denken dat ik in mijn schommelstoel hele dagen vroom en dankbaar zit te wezen!

Ik mag mezelf er dan tegenwoordig weleens op betrap-
pen dat ik grinnik, maar zo lollig is het niet. Mijn geheugen heeft besloten mij dingen uit mijn jeugd terug te bezorgen. Nou ja, vooruit dan! Tot nu toe gaat het goed. Maar God weet wat het nog meer gegijzeld houdt. Zo meteen trekt het iets uit de kast wat ik daar met goede redenen in had weggeborgen. Dat soort verrassingen, daar ben ik niet van gediend. Na die bewuste dag heb ik mijn geheugen met alle geweld weer in het gareel gedwongen en ik ben niet van plan mijn greep nou nog te laten verslappen. Wanneer je alles kwijt bent, is het rustiger te denken dat het voor altijd is verloren. Alles liever dan het idee dat er misschien ergens nog iets rondhangt waar je niet bij kunt.

Old Bet steigert als een paard. Ze gaat op haar achterpoten staan. Alsof je een huis ziet omvallen! Het meisje met de viool klautert op haar kop. Ze slaat net zo lang met een ijzeren haak tegen de lange snuit tot ook die recht overeind staat. Achter dat enorme lijf ligt, aan de overkant van de straat, de winkel van Hurlbut. In het grote raam waarachter de ijzerwaren liggen uitgestald, zie ik mezelf weerspiegeld: ik sta aan de hand van mijn moeder, met open mond. Ik moet een jaar of negen zijn. Ongeveer zo oud als Cynthia Ann was toen wij Fort Parker bouwden. En er is meer: hetzelfde haar, bollewanghapsnoet met precies zulke kuiltjes in de mondhoeken als die van haar, kan dat waar zijn of haal ik ons nu door elkaar?

Inmiddels heeft Hackaliah Bailey een grote trom voor-

gebonden en een hoed met rinkelbellen op zijn hoofd gezet. Aan zijn mond heeft hij een trompet en hij bespeelt alles tegelijk. Zo gaat hij voorop en Old Bet volgt. Het meisje gaat rond met de pet. Moeder stopt een cent in mijn hand. Als ze verder trekken loopt iedereen achter het spektakel aan.

Wij niet.

Wij gaan naar huis.

Moeder bezweert me niets tegen vader te zeggen over wat wij hebben meegemaakt. Ze is altijd bang voor hem gebleven. God wil niet dat wij ons vermaken, en als het per ongeluk toch gebeurt moeten wij ons plezier met vasten compenseren. Ook dit keer, anderhalve week maar liefst, want we zijn amper thuis of ik val hem om zijn hals en flap alles eruit, zo geweldig heb ik het gevonden, al die pailletten, de dansende mensen, en midden op straat lag een drol als van een reus!

Mijn vader noemde zichzelf diepgelovig. Wie ben ik om daaraan te twifelen? Mijn leven lang hebben mensen zoals hij als vliegen om mij heen gehangen. Van nabij heb ik gezien hoe zij zich vastklampen aan overtuigingen en ceremonies. Als zij zeker waren geweest van hun zaak hadden ze wel aan zichzelf genoeg gehad. Dan hadden ze niet elke zondag bij elkaar hoeven komen, dacht ik altijd, om luidkeels te getuigen van iets wat iedereen die daar aanwezig was allang hoorde te weten. Meer dan wat ook was mijn vader bang. Midden onder het eten, waar bij wij eigenlijk niet mochten praten, kon hij je vastgrijpen.

‘Wij worden allemaal veroordeeld,’ snikte hij, ‘vergeet je dat niet? Het enige wat wij nu nog kunnen doen is strafvermindering verdienen.’ Dit idee greep hem soms zo aan dat hij niet verder kon eten.

Als jongeman was hij naar Amerika gekomen om werk te zoeken. Sterk was hij niet. Hij zou het nooit hebben

gedurfd als iemand hem niet had verzekerd dat God hem als schild zou dienen. De hele oversteek heeft hij doodsangsten uitgestaan, maar daarna heeft hij nooit meer honger gekend. Toen hij eenmaal aan land was heeft hij zich aan God vastgeklampt. Die stond hem op te wachten, zei hij weleens, zoals iemand staat te wachten op een verloren familielid, zonder de moed op te geven en met open armen. Ik weet niet hoe ik me dat moet voorstellen. Naar mij heeft het geloof nooit een vinger uitgestoken.

Alles heeft mijn vader in dienst van de kerk gesteld, elke gedachte, iedere ademtocht. Dit was uit dankbaarheid zei hij, maar mij deed het denken aan de manier waarop mensen hun angst bezweren door altijd met dezelfde voet uit bed te stappen of iets af te kloppen tegen een stuk hout. Mijn vader hoopte dat hem, door maar elke dag op tijd te bidden en ons de juiste stukken uit de Bijbel voor te lezen, verder avontuur en nieuwe armoede bespaard zouden blijven.

Hij kon eenvoudig niet geloven dat een mens wanneer zijn leven ervan afhangt, zelf tot het bovenmenselijke in staat is. Had hij tijd van leven gehad dan had ik hem dat kunnen bewijzen, eigenhandig, maar toen mijn eigen vuurproef kwam was hij al jaren dood.

Uiteindelijk zijn zijn angsten hem lelijk opgebroken. Ik was veertien. Ik had genoeg van dat leven zonder vrolijkheid. Wat ik wel mocht, wat ik niet mocht, alles werd bepaald door mijn vaders twijfel, en wat ik nodig had was zekerheid. Die vond ik in de liefde.

Tenminste, ik vond Richard Duty.

Daar moest ik het mee doen.

En dat deed ik ook.

Met Richard kon je lachen. Dat trok me vooral, want bij ons thuis werd hardop lachen gezien als een uitdaging aan God je harder aan te pakken. Richard was lief voor

me. Hij zei dat hij van me hield. Dat was me genoeg.

Natuurlijk begreep ik dat wij zondigden. Dat maakte het alleen maar aantrekkelijker. Soms deden we het gewoon in huis, terwijl mijn vader en moeder in de voorkamer zaten en dachten dat we uit de Bijbel lazen. Stiekem wilde ik eigenlijk wel dat ze ons zouden betrappen, zodat ze zouden begrijpen dat ik anders was, vrijer was, dat ik hun angsten niet deelde, dat ik dorst te doen wat ik wilde, ik wel, dat ik mijn lichaam durfde te geven waar het om vroeg, mijn hart waarnaar het zo verlangde.

Toen bleek dat ik zwanger was, wilde ik het mijn vader zelf vertellen. Ik trilde van de zenuwen. Tegelijk sidderde ik van opwinding omdat ik mijn leven eindelijk in handen had. Enkel het genoegen waarmee ik hem meedeelde dat ik een vrouw was geworden voelde zondig, verder niets. Ik denk zelfs dat het om dit moment was dat ik Richard Duty zijn gang met me had laten gaan. Ik zette me schrap. Ik dacht dat mijn vader zijn riem zou loshalen en mij zou afranselen, zoals toen ik twaalf was en een paar boerenknechten mij hadden overgehaald net als zij alles uit te doen en duikertje met ze te komen spelen in de rivier. In plaats daarvan liet hij zich in zijn stoel zakken en keek naar buiten. Misschien huilt hij, dacht ik, of wil hij laten weten dat ik voor hem niet meer besta, maar dat was het niet. Zoiets vereist moed. Nee, hij schaamde zich gewoon te erg om mij nog aan te durven kijken.

‘Dat laat ik me in het hiernamaals nog eens uitleggen,’ mompelde hij alleen, ‘waarom mensen vrolijk worden als ze een heel groot beest met een servet om zien.’

Hij had gelijk. Die olifant heeft meer voor mijn geloof betekend dan mijn vader. Het is zonde dat ik het zeggen moet, maar alle preken en getuigenissen hebben mij nooit een glimp van het paradijs getoond. Old Bet wel.

Dat beest hield een belofte in. De gekleurde stenen die op haar hoofdstel waren geplakt onthulden een andere werkelijkheid die tot op dat moment voor mij verborgen was geweest. De manier waarop ze fonkelden in de zon was voor mij het bewijs dat er iets prachtigs bestond voorbij de wereld die ik kende. Elke flikkering leek de knipoog van een ongekende mogelijkheid. Ineens kon ik me voorstellen dat er meer was, heel veel meer en mooier ook, iets groters waarvan mijn eigen leven maar een afspiegeling is. In het voorbijgaan gaf Old Bet een beetje jeu aan de armoede, zoals het licht dat tegenwoordig mijn dromen binnenvalt. Ze stond als een huis. Kalm ging ze haar weg, onverzettelijk. Zacht en sterk tegelijk. Dat iets zo verpletterend kon zijn en tegelijk zo majestueus! Die houding leek mij iets om na te streven. Een reden om vol te houden. Om te zoeken naar dingen die verder liggen dan ik kan kijken. Ineens zag ik ze fonkelen achter de dingen van alledag. Beter kan ik het niet uitleggen; dat vreemde dier, zo lelijk eigenlijk en log, sprak meer tot me dan alle woorden. Die olifant gaf me iets wat belangrijker voor mij was dan mijn vaders geloof, dat mij als twijfel voorkwam. Old Bet gaf me hoop.

Zie, ik wist het wel. Dit is nou precies waar ik bang voor was toen ik hoorde dat hij me zocht, die vent, die Quannah, mijnheer de grote *chief* van de Comanche-indianen, en dat hij me wilde spreken. Over het verleden. Je moet verdomme ook maar durven. Ik wist dat er van alles naar boven zou komen. Dat geheugen van mij is net een bijenkorf, je wroet erin omdat je behoefte hebt aan iets zoets, maar je verstoort de hele broedkoek. Van het ene moment op het andere kun je het venijn niet meer van je af slaan en ben je aan het rennen voor je leven.

Wat had hij gedacht, dat ik het allemaal nog weet? Ik weet zat. Heus. Van alles zoemt er rond, maar hoe het in

elkaar past? Sommige dingen ben ik helemaal kwijt, goddank, andere zijn door de jaren vervormd geraakt. Gelukkig wel. Op een gegeven moment heb je ze te vaak opnieuw beleefd. Wanneer de beelden maar om je heen blijven zwermen, in de nacht opdoemen of overdag, tijdens de preek zelfs of midden in een gesprek, begin je ze ongemerkt te verzachten, te verluchtigen, stukje bij beetje probeer je ze te kleuren, te verdringen, te verkleinen. Je moet wel. Maar bepaalde momenten krijg je niet weg. Die blijven altijd helder. Ik zou ze kunnen navertellen zonder ook maar een kleinigheid te vergeten. Juist die kleine dingen, daar hou je je aan vast. Er kan nu eenmaal in een leven iets gebeuren wat te groot is om het in zijn geheel te bevatten.

Zo was er die bewuste dag een mier die om me heen liep. Ik lag op de grond en kon me niet bewegen, maar hij bewoog voor twee. Zo'n klein kreng, waarvan ik er duizenden heb doodgedrukt. Als ik een mierenhoop ontdekte, goot ik er kokend water in, zo ben ik dat van kinds af aan gewend. Maar deze nam het me niet kwalijk. Hij was helemaal alleen en bleef maar om me heen scharrelen. Telkens tot aan mijn arm en weer terug. Naar mijn borst, opnieuw rechtsomkeert, even een rondje, om dan weer met een aanloop op mijn arm af te stormen. Ik zie hem nog gaan. Hij keek naar me met zijn kop in zijn nek alsof ik een berg was die hij moest beklimmen. Ik draaide mijn gezicht naar hem toe zo ver als ik kon. Het idee dat we elkaar aankeken stelde me gerust. Die mier en ik. Alsof wij even groot konden worden. Af en toe liep hij een eindje weg, maar nooit lang en nooit te ver. Heb jij dan geen vriendjes waar je heen moet? dacht ik. Heb jij geen familie die jou mist? Op een gegeven moment kroop hij tegen mijn haren op, die over de grond lagen uitgespreid. Dat kleine miertje! Hij kon ook geen kant meer op. Ik lag

in een grote rode plas die steeds verder naar alle kanten uitdijde. Voor dat arme kreng moet het een zee hebben geleken. Maar hij was slim, die kleine! Hij balanceerde boven het stroperige vocht als een van die koorddansers boven de Wabash tijdens de Crawford County Fair! Wie heeft ooit zoiets gezien? Net zo handig als hij klein was! Tot het ineens alsnog misging. Hij aarzelde. Hij wankelde. Hij gleed weg en kon geen houvast vinden. Ik was als de dood dat hij zou vallen, maar nee, op het laatste nippertje greep hij zich beet. Ondersteboven bungelde hij aan mijn haar. 'Hallo,' zei ik de hele tijd, 'hallo.' Zo buitelde hij maar en klauterde daar op en neer. Later heb ik weleens gedacht dat het die mier was, en die mier alleen, waardoor ik die dag heb overleefd.

Dit is wat ik me ervan herinner.

En het was nog wel zo'n schitterende ochtend! Gods adem, zou John zeggen, blies onze kant op.

*

Voor ons begon het toen een jongen van het volk die op het punt stond man te worden zijn familie verliet en de vlakten op reed. Bij een bron bond hij zijn paard vast en liet het achter. Zonder eten of drinken beklom hij een tafelberg, die uit het zand oprees als een enorme afgehakte boomstronk. Boven hurkte hij neer. Naar alle kanten overzag hij de hemel en tot in de verte de weerspiegeling daarvan: de vlakten en de dieren die daar jaagden. Stofkolommen zwirrelden op en sleepten zich voort over het land. Ze dansten rond elkaar, tollend naar de hemel zoals de wervelingen waaruit ooit de eerste mens tevoorschijn is gekomen. De zon ging onder. Het werd koud, maar de kou deerde hem niet. Hij kreeg honger, maar hij was niet gekomen om naar zijn lichaam te luisteren. Hij kreeg dorst, maar in de zeventien jaren van zijn leven was hem geleerd lange afstanden en grote perioden te overbruggen zonder water. De hele nacht zong hij uit volle borst magische liederen die hem door wijze mannen waren geleerd voor de overgang die hem nu te wachten stond. Alle driehonderd spreuken die hij kende sprak hij in het juiste ritme. Zijn stem droeg ver. Hij wekte de wolven, die zijn broeders waren, en hun neven de coyotes maakte hij onrustig. Hij lokte de zon uit haar schuilplaats en de ochtend begon koperrood als zijn huid. De lucht vlamde op en uit het westen naderden de voorouders. Zij hadden de jongen gehoord en kwamen, zoals beloofd, met de wolken. Met velen waren ze,